

הצעה לסדר-היום
חיזוק ענף הזיתים

הי"ר יוני שטבון:

אנחנו עוברים לנושא הבא: חיזוק ענף הזיתים – הצעה לסדר-היום מס' 837, של חבר הכנסת באסל גטאס. על הדברים תשיב חברת הכנסת השרה יעל גרמן. בבקשה.

באסל גטאס (בל"ד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השרה, החלטתי להביא לדיון עניין שיש לו מבחינתי גם פן אישי וגם, כמובן, פן כלכלי חשוב ביותר ממדרגה ראשונה, וזה ענף הזית. הפן האישי נובע מזה שאני בן הכפר ראמה שמצטיין היסטורית בהיותו כפר הזיתים. בראמה גדלתי בסביבה שבה יש משמעות רבה לענף, לעץ הקדוש הזה שנקרא עץ הזית. ואני זוכר שהפלאחים, בעלי המטעים, היו מדברים על הזיתים שלהם לא במובן של חקלאות רגילה; הקשר העמוק לעץ ולמה שהמטעים האלה מנתנים להם אישית ולכפר ולסביבה – בצורה מאוד אמוציונלית.

בראמה לכל חלקה יש שם. ותמיד הייתי תוהה מאיפה נבעו השמות האלו. גם למטעים עצמם יש שמות שונים. המפורסם שבהם זה שכשמישהו רוצה להתפאר במטעים שלו הוא אומר: יש לי זיתים שהם עמודים. עמוד, שם העץ כעמוד, זה אומר שהוא בן מאות שנים לפחות. חלק מהשמות של החלקות – יש להן משמעות "רומית". בסלנג, בשפה, בעגה של הפלאחים יש אומרים עמוד רומי – עמוד רומי זה עץ שכנראה הוא בן אלפי שנים. ויש, אם עברתם בכביש 85, קצת מזרחית לראמה, בצד השמאלי של הכביש, בדרך העלייה לצפת, יש כמה עמודים מפורסמים כאלה – כי גם התיירים באים ומצטלמים לידם – שכנראה הם בני אלפי שנה. יש חלקת אדמה מפורסמת בשם סוסיא, וכנראה השם גם הוא מימי הרומאים.

ענף הזית והשמן, שמן הזית במיוחד, סובל מזה שנים מבעיות רציניות בגלל כמה בעיות. החשובה בהן היא שהוא ננטש. המדינה לא תומכת בו, לא מסתכלת עליו כעל ענף. מעבר לעניין הכלכלי, שפה יש עניין שהוא גם היסטורי, גם סימבולי, גם תיירותי – מסתכלת עליו רק בממד הכלכלי: כמה מניב דונם זית. לצערי, גם הפלאחים לאחרונה מסתכלים עליו בהיבט הזה, מסתכלים עליו כמעמסה יותר מאשר כמקור הכנסה.

כדי להוסיף עוד בעיות לחקלאים, המשק נפתח ליבוא, ומייבאים שמן מארצות אירופה, בעיקר מספרד ומיוון, שמן באיכות מאוד ירודה ובמחיר מתחרה, והמדינה לא מגינה על הייצור המקומי; אני תכף אספר, גם אתן מספרים. הבעיה היא יותר חמורה אצל הפלאח הערבי. וכדי לסבר

את האוזן אני אגיד לכם, כרגע קיבלתי מצגת ממועצת הזית – אני מודה מכאן למנהל, מנכ"ל מועצת הזית, ששלח לי את זה – שיש הבדל גדול בין המספרים הטריים, האחרונים, לבין המספרים שהיו לי בדוח של מרכז המחקר והמידע שהתייחס לנתונים של 2009.

ב-2009 היו 200,000 דונם של זיתים. 80% מהם במגזר הערבי. ורוב המטעים במגזר הערבי הם בעל – הם לא מושקים. השארית היא בבעלות של הקיבוצים, בעלות יהודית, והם לרוב מושקים; הרוב בהשקיה. ההשקיה מתבצעת מקולחים – ממי קולחים. אבל היום צמח שטח הזיתים ל-330,000 דונם, עוד 130,000 דונם הצטרפו בארבע השנים האחרונות כתוצאה ממאמץ של משרד החקלאות. 250,000 דונם מה-330,000 הם בעל, ללא השקיה. אבל מה שמפתיע, שב-2009 ייצור השמן בישראל הגיע בקושי ל-50% מהצריכה של השוק המקומי, כלומר, 8,000 טון – המשק צורך 18,000 – קצת פחות מ-50%, בעוד היום, עם הגידול במטעים, הייצור המקומי מכסה את הצריכה. כלומר, מגיעים לכ-18,000 טון שמן זית.

פה צריך לציין ששמן הזית המיוצר במטעים – ואני אחראי על כל מילה שאני אומר – לפחות במטעים שלנו הוא שמן הזית הטוב בעולם. אין שמן אחר שמתחרה עם האיכות של השמן שלנו. אבל מה לעשות שבאירופה דווקא מכירים בחשיבות של הענף, דווקא מכירים בחשיבות של העץ הזה במיוחד, ונותנים סובסידיות. הסובסידיות הרשמיות של האיחוד האירופי מדברות על 1.85 יורו לכל קילוגרם. אז כשמתירים יבוא לישראל, ישראל נותנת מכס הגנה של 6 שקלים לקילוגרם. כלומר, משלמים מכס של 6 שקל, יעני קצת פחות אפילו מהסובסידיה שמקבל החקלאי באירופה. אבל החקלאי באירופה לא מקבל רק את 1.85 היורו, שזה משולם לו ישירות, הוא מקבל עוד הרבה הטבות, אם על ה-level המקומי, ה-province, המדינה – זה נוסף על הסובסידיה הכלל-אירופית. אז יוצא שמייצאים לישראל שמן באיכות ירודה ביותר אבל במחיר שמתחרה, ואז הקונה הישראלי מעדיף את השמן הזול.

הבעיה מאוד כואבת אצלנו. רוב המטעים לא שייכים לאנשים שזה תפקידם. יש להם עודפי שמן שהם לא מצליחים למכור. בטח נאזם מכיר את הסיטואציה הזו, שרוב האנשים – מצטבר שמן אצלם בבית משנה לשנה, ואז האיכות שלו יורדת עם הזמן ולא מצליחים להכניס אותו לשוק, כי הם לא מוכנים - - -

אברהם מיכאלי (ש"ס):

איפה הפרסום הזה על איכות השמן – שכביכול יש בו זיופים? עשו תוכנית "כלבוטק" על זה.

באסל גטאס (בל"ד):

כן. אין בדיקות. אין בדיקות מעמיקות של איכות השמן המיובא ושמוצב על – הוא מקבל תו תקן, נכנס. אבל אין השוואה באיכות בין השמן המקומי לבין השמן המיובא והזול, ולכן הענף צריך הזה להיות מטופל אחרת, ולא רק במושגים של תקציבים ולא רק במושגים של הגנה על היבוא בצורה הרגילה. יש לתת חשיבות מיוחדת לענף הזה, בהתחשב גם בפן ההיסטורי, בפן הסימבולי, תמיכה בחקלאים, וגם בנושא השקעות בבת-בד ראויים, וגם בנושא אחסון, בנושא הפצה ושיווק – יש הרבה מה לעשות בענף, שגם מביא פרנסה וגם מביא תיירות, ויש לו ערך כלכלי רב.

אני קורא למשרד החקלאות לשחק תפקיד אקטיבי בעניין ולהגן על הענף הזה. תודה.

הי"ר יוני שטבון:

תודה רבה לחבר הכנסת באסל גטאס. תשיב על הדברים חברת הכנסת יעל גרמן, שרת הבריאות, בשם שר החקלאות.

נסים זאב (ש"ס):

אגב, שמן זית זה הדבר הבריא ביותר שיש.

באסל גטאס (בל"ד):

זה לא רק אוכל, זה גם - - -

שרת הבריאות יעל גרמן:

בריא וטעים. הנה, לקראת סוף המליאה יש לנו הסכמה.

אברהם מיכאלי (ש"ס):

סוף-סוף נתנו לך לדבר בשם שר אחר.

נסים זאב (ש"ס):

לא, אני אומר את זה מפני שזה שייך גם לשרת הבריאות.

שרת הבריאות יעל גרמן:

במידה מסוימת, אך ורק אם באמת השמן מסוכן לבריאות. אם הוא באיכות ירודה, אז זה עוד לא עניינו של משרד הבריאות, אבל זה רק במידה שהשמן באמת הוא לא באיכות.

בכל מקרה, משרד החקלאות סבור כמוך, חבר הכנסת באסל גטאס, ובהחלט רואה בענף החקלאות של הזיתים, ובכלל זה שמן הזית, ענף מאוד מאוד חשוב, והנה התשובה: משרד החקלאות רואה בענף שמן הזית ענף חשוב ומרכזי, הן מבחינת אספקת מרכיב מזון שנצרך יותר ויותר על-ידי אוכלוסיית ישראל, והן בתפקידו בעידוד ההתיישבות ותפיסת שטחים פתוחים, בעיקר באזורי הפריפריה. בשנים האחרונות הושקעו בענף סכומי כסף גדולים, הן במענקים לנטיעות מטעים חדשים והן במענקים לפיתוח ולרכישת מיכון לעיבוד ולקטיף, ואתה בעצמך אמרת שבאמת זה עלה מ-200,000 דונם ל-330,000 דונם, למעלה מ-50%.

בנוסף, המשרד עם מועצת הצמחים השקיעו בפעולות שונות לקידום מכירות בשוק המקומי, לרבות עדכון תקן שמן הזית ואכיפתו בפועל ובידול השמן הישראלי על-פני זה המיובא, תוך הדגשת מרכיב האיכות והזהות הלאומית שבו. בנוסף, הענף שולב במסגרת מטה "כחול לבן" במשרד הכלכלה, עם תמיכה של כ-1.3 מיליון שקלים.

בשנים 2009–2011 היה גידול ביבוא שמן זית. מקורו היה במחסור בשמן מייצור מקומי – הייתה בעיה בייצור המקומי עקב הסירוגיות בענף – והמשכו בגלל מחירי יבוא זולים, בעיקר מספרד, בגלל עודפי שמן שנוצרו במדינה, בספרד, בשנים האחרונות. עודפי היבוא הנ"ל גרמו למשבר זמני בקרב יצרני שמן הזית המקומי, ובגיבו הוקמה ועדה בין-משרדית יחד עם התמ"ת, היום משרד הכלכלה, החקלאות והאוצר, בראשות מנכ"ל משרד החקלאות. הוועדה בחנה את הנושא, והפעולות השונות הקשורות לקידום מכירות צוינו לעיל והן תולדה של אותה עבודה.

משנת 2012 ואילך חלה ירידה בכמות המיובאת בהשוואה לשנת 2011. היום כ-40% פחות שמן זית מיובא מחו"ל, הן בגלל הצפי לעלייה בייצור המקומי, ובעיקר בגלל עליית מחירי השמן המיובא בארצות חו"ל. בתמונת המצב הנוכחית, שיעור המכס הקיים כיום של 6 ש"ח – אתה ציינת את זה – נתן מענה ראוי להגנה על הייצור המקומי. המשרד ימשיך גם בעתיד לתמוך בענף, לרבות הענקת רשת ביטחון נדרשת להגנה מפני יבוא. מדיניות של הענקת סיוע פיננסי גם היא נבחנת בימים אלה בעזרת חברת ייעוץ חיצונית.

אנחנו מציעים להעביר את זה לוועדת הכלכלה.

אברהם מיכאלי (ש"ס):

למה זה עדיין כל כך ביוקר, אם האזרחים - - -

שרת הבריאות יעל גרמן:

זה שוק חופשי.

אברהם מיכאלי (ש"ס):

לא, אז - - -

שרת הבריאות יעל גרמן:

אתה לא מציע להגביל את המחיר.

באסל גטאס (בל"ד):

הכפלנו את הייצור, אבל אנחנו מגינים עליו.

שרת הבריאות יעל גרמן:

הוועדה הזאת מדברת גם על הגנה.

היו"ר יוני שטבון:

תודה רבה לחברת הכנסת יעל גרמן, שרת הבריאות. אנחנו נעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

נעבור להצבעה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר יוני שטבון:

חמישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא יועבר לוועדת הכלכלה.

חברים, תם סדר-היום. הישיבה הבאה תתקיים ביום שני, א' באב התשע"ג, 8 ביולי 2013, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה. תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:26.